

## Oponentský posudek na diplomovou práci

### Kateřiny Maškové „D.I.Fonvizin – analýza dramatické tvorby (drama Brigadýr)

V úvodu autorka práce definuje předmět své práce – osobnost D.I.Fonvizina a jeho divadelní hry Brigadýr (podtitul drama nepovažuji za příliš vhodný, v české tradici jde o přesné označení žánru, ne divadelní hry jako v ruštině. Dílo se proslavilo jako komedie) z roku 1769 a zorný úhel, z něhož k této látce přistupovala. Zajímala ji zejména rozbor postav a Fonvizinovo pojetí rozdílného postavení žen a mužů v tehdejší ruské společnosti. Toto téma pokládá diplomantka i dnes za aktuální, propojující zkoumané dílo se současností.

První kapitola podrobně líčící životní osudy dramatika, vychází z použité odborné literatury, způsob citací mi místy připadal poněkud nepřehledný. Některé rusismy jsem vyznačila v textu.

Ve 2.kapitole autorka práce osvětluje společenské poměry, v nichž Fonvizin žil a tvořil. Historický nástin přirozeně rovněž vychází z existujících pramenů, někdy jej však autorka ruší poněkud hovorovými obraty (její panování bylo Fonvizinovi trnem v oku, Kateřina se zajímala o finance ze ziskuchtivých důvodů,...hezké úvahy, hezké řeči rolníky neuspokojí (16), takovou drzost (jde o knihu Radiščeva) nemohla K.nechat bez trestu...)Je možné, že tyto formulace jsou důsledkem neobratného překladu sekundární literatury. Při hodnocení vlády Kateřiny II. mohla diplomantka projevit větší odstup od ruských pramenů a čistě ruského pohledu (např. při hodnocení její zahraniční politiky jako skvělé apod.) Korekci by pomohlo využití české odborné literatury. I zde se objevují rusismy, které zbytečně narušují text (např.opovrhovali číst – s.22, kulturně-jazykové rozložení, dramaturgická tvorba, tamtéž).

Ve 3.kapitole autorka přechází k rozboru hry Brigadýr. Na obecné charakteristice je zřejmá značná závislost na použitých pramenech. Projevuje se jak v přístupu k problematice, tak v jazyce (mnohdy jde o doslovný překlad). Obdobně pojednání o dějové linii hry reprodukuje názory A.Strička. Myslím, že v této části mohla diplomantka odložit skromnost a uplatnit víc osobní přístup. Zvláště také působí, že uvádí repliky hry v originále, ale některé postavy označuje českými jmény (Ivánek, Rada, Radová). Kapitola pokračuje rozbořem jednajících postav, nejprve žen, později mužů. Diplomantka charakterizuje Akulinu, manželku brigadýra, Avdoťju Potapjevnu, manželku Rady a nakonec Sofii. O postavě Akuliny hovoří jako o satirickém zobrazení hloupé ženy se špetkou důvtipu, která vzbuzuje lítost i smích. Autorka práce si není jista, byla-li tato postava diváky ve své době pochopena. Domnívám se, že nejde o satiru, ale o komedii a Akulina je podána nejen s humorem, ale i jako mnohem složitější figura, navíc životná a přesvědčivá. A kritické ohlasy, které diplomantka cituje, dokládají, že hloubku naivní, místy komické, zároveň ale statečné, schopné a zásadové postavy diváci zřejmě pochopili.N.I.Panin se o této figuře vyjadřuje s pochopením a obdivem a v souvislosti s ní skládá poklonu autorovu talentu. Paní radovou , která mísí ruštinu s módní francouzštinou, je nespokojena v manželství a touží po jiném způsobu života, vidí diplomantka jako předchůdkyni emancipovaných žen. Mám dojem, že je to trochu ahistorický pohled. V době, kdy byla hra napsána a sklízela obdiv diváků, byla tato postava asi vnímána trochu jinak a vzbuzovala spíše smích. Nicméně z dnešního pohledu má autorka práce jistě pravdu. Třetí ženská postava – vzdělaná a vyrovnaná Sofie -, v níž Fonvizin možná ztvárnil svůj ideál moderní ženy, se diplomantce jeví poprávu poněkud neživotná a nepřesvědčivá. Neměla by se podívat, že tuto postavu Fonvizin nezobrazuje jako bojovnici za ženská práva a nezávislost (53), to ve Fonvizinově době nepřipadalo v úvahu, ostatně by se to přičilo i jeho charakteru.

Kapitola pokračuje úvahou o postavení žen v Rusku 18.století. Výklad je zajímavý, ale některé formulace opět vypovídají o závislosti na pramenech a neobratném překladu ( světská doba -48, devíce jako schopnost starat se také o své individuální potřeby – 49, původci rozvodové žádosti-49, vládnoucí panovnice si svou vychytralostí...podmanila mnoho mužů-46, osobní rozkvět-49, navozovat komičnost jejich životů-51, muži zkušeného světem-52). V závěru kapitoly autorka shrnuje a hodnotí Fonvizinův vztah k ženám své doby, k jejich postavení v rodině i ve společnosti. Tyto závěry jsou přesvědčivé a vyplývají z předchozí analýzy.

V další části 3.kapitoly rozebírá diplomantka mužské postavy a zaměřuje se na jejich vztah k

ženám. Nejprve věnuje pozornost brigádýrovi, Ignatiji Andrejeviči. (Otázka : na s.55 konstatuje, že Fonvizinovy postavy nemají příjmení a dodává, že takových jmen bylo u ruských občanů v té době hodně. Co je tím myšleno?) Postavu autorka práce interpretuje a analyzuje podrobně a přesvědčivě, dokládá také své názory větším počtem citovaných replik. Nečeských obrátů je zde ještě více než v předchozích částech (otec byl na pováženou poctivým člověkem, bitvy a odplaty byly celý jeho život, otcovský vzor – 55,56). Slova bratec, slovo nevyjadřují velikost – 57. Str.58: život se mu nad jeho příkazy vysmívá...přesto se žen vážilo (60) jsou vinni za sociální zlo – 61, uplatitelný soudce -61, prostředek k zalíbení se – 62. Postava Rady je rovněž chápána a charakterizována dobře. Za vysvětlení stojí dva dolní odstavce na str.62 o oslovení (Pokud nad ním cítí převahu, je pro něj gosudar moj). Další chyby: Nebylo těžké představit jazyk nábožnůstkáře – 62, Autor donucuje i druhé postavy, aby ho nenáviděly...s.63, donutí ji svým chováním ke stejnému odsouzení – 63, Fonvizin zobrazuje Ivánka přitažlivým – 67. Dvě zbývající postavy diplomantka rovněž popisuje vcelku správně, ale text je tak znešvařen špatnou češtinou, že to vzbuzuje pochybnosti o vlastní práci diplomantky. (Štěstí se obrátí i na Dobroljubova – 71, bez servítek odpovídá – 71.) Co je negativního na replice „Čto že vám ugodno?“ Formulace jako: lakonické příchody na scénu – 72, příjmení je nám cizí – 72, Hromovému diktátorskému hlasu vojáka je postavena mazaná řeč zákeřného soudce, směje se( místo posmívá) jakékoliv metafyzice...73 silně snižují úroveň práce. V závěru kapitoly diplomantka shrnuje základní ideje, které Fonvizin ve své komedii proklamoval a nešvary, které prostřednictvím komických postav tepal.

1. V poslední části 3.kapitoly se autorka práce zamýšlí nad prvky, procházející celým dílem a spojující hru v jeden celek. Poučena odbornou literaturou vychází z toho, že komedie nemá souvislý děj a skládá se z z mozaiky situací a dialogů, v nichž se často objevují slova sémanticky nebo gramaticky související se slovy govorit', dále slyšat', případně vidět'. Vzhledem k tomu, že divadelní hra stojí a padá s konverzací a dialogy, toto zjištění nijak nepřekvapuje. A jelikož konverzují komické postavy a vzhledem k tématu, v jejich rozhovorech se často objevují slova související se slovy um a glupost'.

V závěru diplomantka stručně opakuje předchozí zjištění a uzavírá, že centrální figurou je Akulina, brigádýrova manželka. Otázka: s.95 nahoře: Co diplomantka myslí větou, že drama dynamizují rozhovory a v mnoha replikách je této skutečnosti docíleno i lexikálně. ?

Divadelní hra je bez dialogů nemyslitelná, ty nesou děj i charakter, z nich se dovídáme o autorových názorech, prezentovaných postavami.

Práce končí přesvědčením, že Fonvizinova hra je stále aktuální, protože řeší problémy, které jsou aktuální i dnes. S tím nelze než souhlasit.

Zorný úhel, pod kterým diplomantka k Fonvizinově dílu přistupovala byl jistě zajímavý. Zdá se mi však, že mnohem větší pozornost si zasloužil jazyk hry. Ten autorovy názory zpřístupnil a díky skvělým, vtipným dialogům hra diváky okouzila. Bylo by zajímavé odhalit, v čem kouzlo jazykového ztvárnění spočívá.

Za zásadní nedostatek práce pokládám značnou odvozenost, nepůvodnost a systémové, nikoliv ojedinělé prohřešky proti češtině. Práce je opatřena poměrně bohatým soupisem použité literatury. Diplomantka se bohužel nevyhnula ani četným gramatickým a stylovým chybám, které jsou vesměs označeny v textu.

Přes uvedené nedostatky práci doporučuji k obhajobě a navrhuji ocenění známkou „dobře“.



PhDr. Olga Uličná, CSc.